

BOSHLANG‘ICH SINIF O‘QITUVCHILARIDA INNOVATSION FAOLIYATNING SHAKLLANGANLIK BOSQICHI

Urazova Zulfiya Murtazayevna

Yangi asr universiteti

Pedagogika fanlari nomzodi, dotsent

Annatatsiya

Maqolada boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarining zamonaviy yondashuv va metodlaridagi innovatsion bosqichda shakllanishlari yozilgan bo‘lib, hozirgi davr talablariga mos kadrlarni tayyorlash masalasi mulohaza qilingan.

Kalit so‘z: individuallik, metod, innovatsion, komponent, tizimli-yo‘naltirish, baholash, faoliyat.

Bugungi kunda O‘zbekiston Respublikasi maktabgacha va maktab ta’limi vazirligi, ta’limda innovatsion faoliyat va tadqiqotchilik xususiyatiga ega bo‘lmoqda. Aynan shuning uchun ta’limning pedagogik jamoalari, metodik xizmatlarining rahbarlari faoliyatida o‘qituvchilar tomonidan kiritilayotgan pedagogik innovatsiyalarni tahlil qilish va baholash, ularni muvaffaqiyatli ishlab chiqish va qo‘llash uchun zarur sharoitlarni yaratish, umumta’lim maktablarining bozor munosabatlariga o‘tishlari, ularning raqobatbardoshligi haqiqiy vaziyatni yaratadigan yangi turdagi, jumladan, nodavlat ta’lim muassasalarini yaratish muhim yo‘nalishga aylanmoqda. Innovatsion faoliyatni shaxsiy toifa, ijodiy faoliyatning yaratuvchilik jarayoni va natijasi sifatida talqin qilish mumkin. Tizimli-yo‘naltirilgan tadqiqot ishlarda innovatsion faoliyat kreativ paradigmaning shaxsiy, boshqaruvchi-kommunikativ va natijali tizimostilarining tahlilida ochib beriladi. Shaxsning innovatsion imkoniyatini yangi tasavvurlar va g‘oyalarni ishlab chiqish, asosiysi ularni amaliy shakllarda loyihalash, modellashtirish ijodiy qobiliyati shaxsning yangiga, shaxs bag‘rikengligiga, tafakkurining moslashuvchanligiga bog‘liq. Madaniy-estetik rivojlanganlik va ma’lumotlilik.

O‘z faoliyatini takomillashtirishga tayyorlik, ichki, mazkur tayyorlikni ta‘minlovchi vosita va metodlarga asoslanadi, rivojlangan innovatsion ong (innovatsion faoliyatning an‘anaviyga ko‘ra qimmatini, innovatsion ehtiyojlar, innovatsion xulq motivatsiyasi) kabi asosiy ko‘rsatkichlar bilan bog‘laydilar.

O‘qituvchi ijodiy imkoniyatining rivojlanishi prinsiplari quyidagilar hisoblanadi:

- ✓ pedagog shaxsining qadrliligini tan olishi prinsipi;
- ✓ “o‘zligini” ijodiy tushunish prinsipi;
- ✓ kompensatsiya prinsipi;
- ✓ individuallashtirish

prinsipi;

- ✓ ziddiyatlilik prinsipi;
- ✓ axloqiy bog‘liqlik prinsipi;
- ✓ kreativ ilhomlanish

prinsipi;

- ✓ refleksiya prinsipi;
- ✓ tizimni tanlash prinsipi.

Innovatsion faoliyatni amalga oshirish bosqichida refleksiya ikki jarayon bilan birga kechadi:

1) o‘qituvchi xuddi bashorat bosqichiga takroran qaytadi va u yerda konsepsiyaning alohida tashkil etuvchilarini kuzatadi;

2) ikkinchi jarayon o‘z faoliyatiga refleksiya bilan, ya‘ni maqsadni amalga oshirish jarayoni bilan bog‘liq: o‘qituvchi imkoniyatlari va tashqi sharoitlar bog‘liqligining tahlili sodir bo‘ladi, innovatsiyalar, malakalar, pedagogik amallar, mazmun tahlil etiladi. Ko‘rib chiqilgan innovatsion imkoniyat o‘qituvchi innovatsion faoliyati jarayonlari, xatti-harakatlari va xulqini belgilaydi. Innovatsion xulqi asosida pedagogik amaliyot sharoitlarida amalga oshiriladigan mukammallik ideali va qiymati yotadi. Bunday xulq muloqotda, o‘qitishda, o‘z-o‘zini belgilashda, refleksiv jarayonlar kechishida va boshqalarda namoyon bo‘ladi. Ixtiyoriy kasb egasi xulqini biz faoliyat asosida tahlil qilishimiz

mumkin.

Innovatsion faoliyat tushunchasi chegaralarini belgilashning izlanishi pedagogik faoliyat tuzilishini, uning innovatsion xususiyatini o'rganish bilan; innovatsion faoliyat komponentlarini o'zgarish va ajratish, innovatsion faoliyatda o'qituvchining vaziyati, o'qituvchining individual faoliyat metodini o'rganish, individual pedagogik faoliyat xususiyatlarini aniqlash, o'qituvchining innovatsion faoliyatini o'rganish va baholash, xorijiy pedagogik fikrda innovatsion jarayonlar tahlili va innovatsion modellar turlarini ajratish bilan bog'liq bo'lgan. Innovatsion faoliyat yangiliklarning yuzaga kelishi, ishlab chiqilishi va amalga oshirilishi jarayonlari bilan tavsiflanadi. Innovatsion faoliyat: rivojlanayotgan innovatsion jarayon kuchlari va uning muhit bilan munosabatlarining xususiyati kabi ikkita omilga bog'liq. Ta'lim muassasasini boshqarish sharoitlarida bu, bir tomondan, tanlovning yoki yangilik ishlanmasining asoslanganligi, uni amalga oshirish, ikkinchi tomondan, o'quv-tarbiya jarayonining barcha komponentlari, o'qituvchilar, o'quvchilar, ota-onalarning manfaatdorliklari, o'z-o'zini boshqarish organlarining qo'llab-quvvatlashlari. Innovatsion faoliyat refleksiya – shaxsning o'z izlanuvchilik-ijodiy faoliyatini anglashi, kreativ-qayta o'zgartirish faoliyati va birgalikdagi ijodkorlik tuzilishiga ega. Shuningdek, pedagogning kasbiy faoliyatdagi individualligini namoyon etish shakllarida ham to'xtalib o'tish lozim.

Pedagogik mehnatda o'qituvchining individuallashtirish jarayoni quyidagi turli ifodalarga ega bo'lishi mumkin:

- kasbiy xulq va faoliyatda o'xshamaslikning qisman yoki epizodik namoyon bo'lishi sifatida individual farqlar;
- kasbiy faoliyatda uzoq vaqt davomida barqaror saqlanadigan individual metod, kasbiy faoliyat usullari va vazifalarini individual umumlashtirish;
- o'qituvchi shaxs mehnatida betakrorligi, o'ziga xosligining ifodalanishi sifatidagi individuallik, individual kasbiy dunyoqarash, ko'pincha shaxsning mehnatidagi kasbiy turining individual varianti.
- Ijodiy individuallikning asosi samarali o'z-o'zini anglash hisoblanib, u

quyidagilarni nazarda tutadi:

- o‘zini boshqalar qiyoslaganda shaxs betakrorligini anglash;
- o‘zi to‘g‘risidagi kreativ ifodalanish va tasavvurlarning namoyon bo‘lishi;
- individual kreativ xususiyatlar yaxlitliligi va uyg‘unligi, ichki birligi;
- shaxs o‘z-o‘zini rivojlantirish, uning ijodkor sifatida shakllanishi jarayoni dinamikligi va uzluksizligi;
- shaxsning o‘z-o‘zini ta’kidlashi va o‘zining kompetentligini anglashi;
- ijodkorning o‘z-o‘zini amalga oshirishi va o‘zining ahamiyatligini shaxsiy va ijtimoiy aspektlarda anglash.

Shunday qilib, o‘qituvchining innovatsion faoliyati tuzilishi funksional komponentlar, mezon, daraja va tuzilish komponentlaridan iborat.

Adabiyotlar ro‘yxati

1. S.R.Sadriddinov, D.Norqo‘ziyev. Deviant xulq-atvorli bolalar psixologiyasi bilan ishlash metodikasi (Uslubiy qo‘llanma), Al-Buxoriy universiteti Kengashida ma’qullangan. 2022 yil 28 fevral 7-sonli bayonnoma.

2. Мухамедова Д.Г. Социально-психологические особенности эффективной управленческой деятельности менеджера образования // Методика и технологии в образовании. - Воронеж, 2010 - №6. - С. 51-54.,

3. Налчаджян А.А. Психологические защитные механизмы // Самосознание и защитные механизмы личности.

4. Элмуратова Д. Бошланғич синф ўқитувчисининг инновацион фаолиятга касбий тайёргарлигининг асосий кўрсаткичлари. ТДПУ Илмий Ахборотномаси, илмий-назарий журнал. № 1. Б.63-68 Тошкент 2019

5. Элмуратова Д. Талабаларда креативликни ривожлантириш йўллари. Биология фанининг долзарб муаммолари ва уни ўқитишда инновацион технологиялар илмий-амалий анжуман материаллари тўплами .Б 138-141. ТДПУ. Тошкент 2017.